

Lahden kaupunki, Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta, 27.01.2022

§ 9

Valtuustoaloite: Lahden köyhyystyöryhmän perustaminen ja köyhyysohjelman laatiminen

7747/00.01.01.03/2021

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Johtava asiantuntija Pia Haverinen p. 050 398 7621

Erityisasiantuntija Päivi Pitkänen p. 044 482 0590

Päätös

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päätti antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosan mukaisen vastineen.

Lisäksi lautakunta päätti laatia köyhyyden ehkäisemisen selvityksen ja toimenpide-ehdotukset.

Esittelijä

Sivistysjohtaja Granqvist Tiina

Päätösehdotus

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosan mukaisen vastineen.

Käsittely

Asian käsittelyn yhteydessä puheenjohtaja Maria Mäkynen ehdotti, että päätösehdotus muutetaan kuulumaan seuraavasti:

"Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosan mukaisen vastineen. Lisäksi lautakunta päättää laatia köyhyyden ehkäisemisen selvityksen ja toimenpide-ehdotukset."

Lautakunta hyväksyi yksimielisesti muutetun päätösehdotuksen.

Tausta

Kaupunginhallitus on 13.12.2021 (484 §) peruuttanut päätösehdotuksen ja asia jätettiin käsittelemättä. Valtuustoaloite tulee käsitellä ensin hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnassa.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 13.12.2021

§ 150

Päätös

Kaupunginvaltuuston pöytäkirjaan merkittiin, että kaupunginhallitus oli 13.12.2021 (484 §) peruuttanut päätösehdotuksensa, minkä vuoksi asia jätettiin käsittelemättä.

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tässä yhteydessä tullut riittävästi selvitettyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 07.12.2021

§ 471

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Timonen Pekka

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

”Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tässä yhteydessä tullut riittävästi selvitetyksi.”

Perusteluosa

Valtuutettu Seppo Korhonen ja 32 muuta valtuutettua 10.12.2018:

”Suomen suurimpiin kaupunkeihin verrattuna Lahdelle on ominaista suuret työttömyysluvut, sinnikäs pitkäaikaistyöttömyys, matala koulutustaso ja kasvava syrjäytettyjen joukko. Valitettavasti monet eduskunnassa päätetyt toimenpiteet ovat vaikeuttaneet jo ennestään heikommassa asemassa olevien kansalaisten toimeentulomahdollisuuksia.

Samoin alueellisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin on kohdistunut sellaisia heikennyksiä ja uudelleenjärjestelyjä, jotka ovat lisänneet huonovointisuutta ja palvelujen heikentymistä esim. vammais- ja vanhuspalveluissa, kotihoidossa, omaishoidossa, nuorten ja aikuisten psykiatriapalveluissa, lastensuojelussa ja perusterveydenhuollossa. Myös monien palvelujen asiakasmaksut sekä sairauden hoitoon tarvittavat lääkkeet ovat kohtuuttoman kalliita. Silpputyön lisääntyessä myöskään kaikki ansiotyötä tekevät eivät tule palkallaan toimeen, vaan tarvitsevat yhteiskunnan tukea.

Korjausta vaativien asioiden lista on pitkä. Mielestämme Lahden kaupungin tulisi käynnistää Tampereen esimerkin tavoin köyhyysohjelman laatiminen. Tampereen kaupunki asetti kolme vuotta sitten poliittisesti laajapohjaisen köyhyystyöryhmän laatimaan ensimmäistä köyhyysohjelmaa. Tänä aikana

on toteutettu mm. aktiivisuuspassikokeilu sekä kaupungin myöntämien ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen painottuminen ehkäisevän eduksi. Päijät-Hämeessä ko. toimeentulotuet myöntää hyvinvointiyhtymä, joten kaikkien jäsenkuntien tulee tässä olla yhdenvertaisia.

Köyhyystyöryhmän ensimmäinen tavoite on kartoittaa köyhyyden ilmenemismuodot ja syyt niiden takana, jonka jälkeen lähdetään hakemaan ikä- ja väestöryhmittäin konkreettisia toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi. Valmistelun laajapohjaisuudella varmistetaan se, että esitetyt toimenpiteet myös johtavat käytännön toimenpiteisiin köyhyyden voittamiseksi.

Lahti tekee köyhyysohjelmasta tietenkin omanlaisensa, mutta Tampereen uusi köyhyysohjelma antaa hyvän pohjan valmistelulle. Siinä on esitetty suunnattavaksi yksilöityjä toimenpiteitä kaikenikäisille, lapsiperheille, nuorille, työikäisille ja ikäihmisille. Siinä esitetyistä toimenpiteistä merkittävä osa soveltuu myös Lahteen. Näitä ovat mm: palvelujen toimivuus matalalla kynnyksellä, oikea-aikainen apu, ruuan jakelun turvaaminen vähäosaisille, kaupungin kohtuuvuokraiset asunnot, budjetin laadinta sosiaalisille investoinneille, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen suosiminen, lasten maksuttoman harrastus- ja kerhotoiminnan laajentaminen, perusopetuksen aito maksuttomuus opetusmateriaalit mukaan lukien, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon varmistaminen, työikäisten aktivointi harrastusten pariin aktiivipassilla ja heidän harkinnanvaraisen toimeentulotuen lisääminen sekä ikäihmisten maksuttoman palvelutarjonnan, kuljetuspalvelujen, kotipalvelun, avustaja-, ulkoilutus- ja saattajapalveluiden lisääminen.

Köyhyyden poistamisessa olennaista on erilaisten palkattomien työkokeilujen ja kuntouttavan työtoiminnan sijaan työllistää palkkatyöhön.

Nuorten ja aikuisten työllistymistä edistävien Vauhdittamon ja Ohjaamon jatkuvuuden turvaaminen ja niiden toimintojen keskittäminen samaan toimipaikkaan tehostaisi niiden toimintaa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden vähentämiseen ja osatyökykyisten työllistämisen helpottamiseen, sekä haasteellisimmissa työmarkkina-asetmassa olevien työnhakijoiden työllistymistä edistävien palveluiden säilyttäminen mahdollisen maakuntaudistuksen yhteydessä.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Lahdessa ryhdytään köyhyyttä ja huono-osaisuutta torjumaan erityisellä köyhyysohjelmalla. Sen laadintaa varten perustetaan laajapohjainen köyhyystyöryhmä, jossa on edustus kaikista valtuustoryhmistä, nuorisovaltuustosta sekä vanhus- ja vammaisneuvostoista. Lisäksi tarpeen mukaan hyödynnetään eri alojen toimijoita ja asiantuntijoita ohjelman laadinnassa.”

Vastine valtuustoaloitteeseen

Lahdessa ja monissa muissa kaupungeissa on haasteena asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien ohjelmien suuri määrä ja osin päällekkäisyys. Lahdessa hyvinvointikertomus- ja suunnitelmaprosessia on uudistettu syksystä 2020 alkaen. Laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma laaditaan jatkossa erillisinä asiakirjoina; hyvinvointikertomus valtuustokauden lopussa ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokauden alussa. Tällä muutoksella halutaan varmistaa kaupungin strategian ja hyvinvointisuunnitelman vahvaa yhteyttä.

Lahdessa laaditaan vielä tällä hetkellä erillinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025. Myös ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpidesuunnitelma 2021–2022 ja ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön toimintaohjelma 2021–2025 ovat toistaiseksi erillisiä asiakirjoja. Jatkossa, kun laaja

hyvinvointisuunnitelma laaditaan vuodesta 2026 eteenpäin nämä suunnitelmat on tarkoitus yhdistää Lahden kaupungin laajaan hyvinvointisuunnitelmaan.

Tällä hetkellä valmistellaan Lahden kaupungin laajaa hyvinvointisuunnitelmaa vuosille 2022–2025. Lahden hyvinvointisuunnitelman laadintaa ovat ohjanneet keskeiset kansalliset ja alueelliset hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden painopistealueet. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – toimeenpanosuunnitelma (valtioneuvoston periaatepäätös 2021) linjaa kansallisia hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen -työn tavoitteita ja toimenpiteitä eriarvoisuuden vähentämiseksi. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen raportissa Terveyden eriarvoisuus Suomessa – Ehdotus seurantajärjestelmän kehittämiseksi (THL 5/2021) määritellyt terveyden eriarvoisuuden vähentämiseen liittyvät toimenpiteet ja mittarit on huomioitu hyvinvointisuunnitelmassa. Maakunnalliset hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopistealueet (HYTE-kärjet) vuosille 2021–2025 (mielen hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, arjen turvallisuus, päihteettömyys ja terveelliset elintavat) ovat ohjanneet osaltaan hyvinvointisuunnitelman laadintaa.

Valmisteilla olevassa hyvinvointisuunnitelmassa tunnistetaan vahvasti hyvinvoinnin ja elinvoiman yhteys. Keskeisiä painopistealueita hyvinvointisuunnitelmassa ovat:

- Työllisyyden hoito, työttömien aktivointi ja nuorten koulutukseen ja työhön kiinnittyminen
- Lahtelaisten turvallinen arki ja arjen hallinta
- Hyvinvoiva lahtelainen

- Lahtelaiset osallistuvat ja vaikuttavat

Hyvinvointisuunnitelma sisältää keskeiset aloitteessa esitetyt asiat, joita esitetään sisällytettäväksi erilliseen köyhyysohjelmaan.

Työllisyyden hoidon kokonaisuuteen keskitytään työllisyyden kuntakokeilun toimenpitein. Huomiota kiinnitetään mm. työttömien aktivointiin ja työikäisten työ- ja toimintakykyyn. Työllisyyspalveluiden nuorille suunnatut palvelut toimivat saumattomasti yhteen. Nuorten työllistymistä edistävät palvelut linkittyvät tiiviisti kuntakokeiluun. Laajennettua oppivelvollisuutta ja siihen liittyviä toimenpiteitä koordinoi monialainen ohjausryhmä. Nuorten koulutukseen ja työhön kiinnittyminen sekä koulutustason nouseminen ovat keskeisiä tavoitteita hyvinvointisuunnitelmassa.

Lahtelaisten turvallista arkea varmistetaan mm. laatimalla kiusaamisen ja häirinnän vastainen suunnitelma sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma esiopetuksessa, kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa sekä järjestämällä koulutusta em. aihealueista. Myös seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäisyyn kiinnitetään huomiota laatimalla seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäisyn ja siihen puuttumisen suunnitelma kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa. Asuntopolitiikalla varmistetaan, että tarjolla on riittävästi kohtuuhintaisia ja esteettömiä asumisen vaihtoehtoja. Kaupunkiympäristön esteettömyyttä parantamalla, jälkiasennushissejä asentamalla ja liukkauseroituksesta tiedottamalla pyritään parantamaan asuinalueiden olosuhteita.

Lahtelaisten hyvinvoinnin edistämiseksi hyvinvointisuunnitelmaan sisältyy tavoitteita ja toimenpiteitä mm. yksinäisyyden kokemuksen ja päihteiden käytön vähentämiseksi eri ikäryhmissä. Mielialaan ja mielenterveyteen liittyvien ongelmien osalta toimitaan aktiivisina yhteistyökumppaneina 3.

sektorin toimijoiden ja Päijät-Sote:n kanssa varmistaa varhainen, yksilöllinen ja oikea-aikainen tuki. Terveyttä edistävien elintapavalintojen edistäminen koko väestön tasolla on yksi hyvinvointisuunnitelman teemoista.

Liikuntapaikkojen kunnossapidon kautta mahdollistetaan ja tuetaan omatoimista liikkumista. Kulttuuripalvelujen sisältöjä monipuolistetaan ja viedään kulttuuripalveluita asiakkaiden luokse (palvelutalot, sairaalat, tuetun asumisen yksiköt, päiväkodit). Lippujen hinnoissa huomioidaan eläkeläiset, opiskelijat ja työttömät.

Kaikkien lahtelaisten osallisuus ja vaikutusmahdollisuuksia vahvistetaan toimimalla osallisuusmallin mukaisesti. Kaupunkilaisia osallistetaan kaupungin päätöksentekoon, alueiden ja palvelujen kehittämiseen mm. asukastilaisuuksien, -kyselyjen ja kumppanuuspöytien kautta. Suoran vaikuttamisen keinona kokeillaan osallistuvaa budjetointia. Lasten ja nuorten harrastustakuuta koordinoidaan kaupunkitasoisesti varmistamalla, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus harrastaa asuinpaikasta tai varallisuudesta huolimatta.

Lahden kaupungin ja seudullisissa yhteistyöverkostoissa valmistellaan, seurataan ja arvioidaan eri suunnitelmien ja toimenpideohjelmien toteumaa esim. hyvinvointityöryhmät, ehkäisevän työn työryhmät, asumisen verkosto, työllisyystyöryhmät, lapsi- ja perhepalveluiden työryhmät. Työryhmät ovat monialaisia ja edustajat teemasta riippuen esim. kuntien eri palvelualueet, poliisi, Päijät-Sote, TE-palvelut, ELY, seurakunta, oppilaitokset, yhdistykset/järjestöt. Työryhmät toimivat monilla kuntien ja hyvinvointiyhtymän palveluiden yhdyspinnoilla esim. työllisyyden hoito, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, lapsi- ja perhepalvelut, maahanmuuttopalvelut. Keskeistä onkin varmistaa jo

toimivien monialaisten yhteistyöverkostojen jatkuvuus myös uudella hyvinvointialueella.

Tärkeää on myös tiivis yhteistyö yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Kaupungin tuella voidaan edistää esim. hankkeita ja toimintaa, jotka vastaavat todettuihin hyvinvointivajeisiin ja edistävät kuntalaisten hyvinvointia. Kaupungin jäämistövaroja on myönnetty yhdistyksille esim. omaishoitajien tukemiseen, ruoka-aputoiminnan kehittämiseen, yhteisötoiminnan kehittämiseen, senioreiden digikinkeritoimintaan sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen.

Kuntaliiton kanta on se, että suuri määrä erillisiä ohjelmia ei ole välttämättä tarpeen. Tärkeää on yhteensovittaa ohjelmat muiden asiakirjojen kanssa (strategia, hyvinvointisuunnitelma). Esimerkiksi Oulussa on tehty köyhyysohjelmasta valtuustoaloite ja kaupunginhallitus on huhtikuussa 2021 päättänyt, että se tullaan huomioimaan myöhemmin valmisteltavassa hyvinvointisuunnitelmassa. Lahdessa valmistelussa oleva hyvinvointisuunnitelma sisältää valtuustoaloitteessa esitetyt, köyhyysohjelmaan sisällytettävät, kaupungin toimivallassa olevat keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet eikä erillisen köyhyysohjelman laatimiselle nähdä perusteita.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Lautakunta: kh

Kh: kv

Kv: ote Seppo Korhonen